

Yksityisen kopioinnin hyvityksen uudistaminen - Selvityshenkilön kysely

Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut hovioikeudenneuvos Kristiina Harengon selvityshenkilöksi tehtävänä esittää ministeriölle ratkaisuehdotus tai vaihtoehtoisia ehdotuksia siitä, miten yksityisen kopioinnin hyvitys olisi mahdollista järjestää niin, että hyvitysjärjestelmän voidaan kokonaisuutena arvioiden katsoa olevan direktiivin 2001/29/EY (tietoyhteiskuntadirektiivi) mukainen.

Tätä selvitystyötä varten opetus- ja kulttuuriministeriö varaa keskeisille sidosryhmille ja asiasta kiinnostuneille mahdollisuuden lausua käsityksensä hyvitysjärjestelmään liittyvistä kysymyksistä. Kyselyyn on mahdollista vastata Lausuntopalvelu.fi:ssä viimeistään keskiviikkona 6.11.2024.

Tausta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen selvitystyön ja nimennyt selvityshenkilöksi hovioikeudenneuvos Kristiina Harengon. Selvityksen tulee valmistua vuoden 2024 loppuun mennessä.

Tavoitteet

Selvityshenkilö, hovioikeudenneuvos Kristiina Harengon tehtävänä on esittää ministeriölle ratkaisuehdotus tai vaihtoehtoisia ehdotuksia siitä, miten yksityisen kopioinnin hyvitys olisi mahdollista järjestää niin, että hyvitysjärjestelmän voidaan kokonaisuutena arvioiden katsoa olevan direktiivin 2001/29/EY (tietoyhteiskuntadirektiivi) mukainen.

Vastausohjeet vastaanottajille

Vastaukset pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi-palvelussa julkaistuun kyselyyn. Vastauksia ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse eikä sitä tarvitse allekirjoittaa. Jos vastaaja on valmistellut vastaukset erilliselle asiakirjalle (esimerkiksi sisäistä hyväksymistä varten), ei asiakirjaa tarvitse tallentaa lausuntopalvelu.fi-palveluun.

Vastatakseen kysymyksiin vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi-

palveluun. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi-palvelun verkkosivulta Ohjeet -> Käyttöohjeet. Lisätietoa lausuntopalvelu.fi-palvelun käytöstä voi pyytää palvelun ylläpidosta osoitteesta lausuntopalvelu.om@gov.fi.

Huomaattehan, että kaikki annetut vastaukset ovat julkisia ja julkaistaan lausuntopalvelu.fi-palvelussa.

Aikataulu

Vastaukset pyydetään antamaan viimeistään keskiviikkona 6.11.2024.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antaa:

Hallitussihteeri Aura Lehtonen, aura.lehtonen@gov.fi, p. 0295 330 340

Jakelu:

Audiovisual Producers Finland - APFI ry
AVATE – Audiovisuaalisen alan tekijät
AVEK
Elektroniikka- ja kodinkonekaupan yhdistys ETKO ry
Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry
Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry
FiCom ry
FiCom ry
Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
Iki ry
Kilpailuvirasto
Kopioisto ry
Kopioisto ry
Kuluttajaliitto
Kuvasto ry
LVM
Metropolia Ammattikorkeakoulu
Musikinedistämissätiö
OKM
OM
Suomen Tekijänoikeudellinen Yhdistys r.y.
Suomen Yrittäjät
Suomen Kirjailijaliitto
Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.
Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.
Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry
TEM
TTVK - Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry
VM

VM

Hyvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvat teokset ja muut suojan kohteet

Hyvitysvelvollisuus koskee sellaisia teoksia ja muita suojan kohteita, joiden kopiointi yksityiseen käyttöön on sallittu ilman tekijän tai muun oikeudenhaltijan lupaa.

Kysymys 1: Mitä teoksia ja muita suojan kohteita hyvitysvelvollisuuden tulisi koskea, kun otetaan huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset?

Linkki direktiiviin: [Direktiivi - 2001/29 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Hyvitysvelvollisuuden piiriin kuuluva kopiointi

Laittomasta lähteestä (ilman tekijän lupaa yleisön saataviin saatetun tai luvattomasti valmistetun kappaleen) tapahtuva kopiointi yksityiseen käyttöön ei kuulu hyvitysvelvollisuuden piiriin (ks. esim. Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-435/12 ACI Adam ym., tuomio 10.4.2014), mutta kaikki muu sellainen yksityinen kopiointi, jonka osalta tekijän ja muiden oikeudenhaltijoiden yksinoikeutta on rajoitettu (tietoyhteiskuntadirektiivi ja tekijänoikeuslain 12 § sekä viittaussäännökset 45, 46, 46 a, 48, 49 ja 49 a §:ssä) kuuluu hyvitysvelvollisuuden piiriin (huom. kansallisesti eri suojan kohteiden osalta on joitakin eroja). Unionin tuomioistuin on katsonut, että kappaleen valmistamisen käsite on ymmärrettävä laajasti (ks. esim. C-433/20 Austro-Mnsechana, tuomio 24.3.2022). Unionin tuomioistuin on katsonut, että mahdollinen toimenpide, jolla oikeudenhaltija sallii kappaleen valmistamisen teoksestaan, ei vaikuta sopivaan hyvitykseen, kun jäsenvaltio on sallinut yksityisen kopioinnin ilman tekijän lupaa, ja että myöskään teknisten toimenpiteiden soveltamismahdollisuus ei voi aiheuttaa sitä, ettei sopivaa hyvitystä sovellettaisi, koska teknisten toimenpiteiden soveltaminen on vapaaehtoista eli kyseisten toimenpiteiden soveltamatta jättäminen ei johda siihen, että sopiva hyvitys voitaisiin jättää maksamatta (unionin tuomioistuimen ratkaisu asioissa C-457/11 ja 460/11, VG Wort ym., tuomio 27.6.2013).

Kysymys 2: Minkälainen kopiointi yksityiseen käyttöön kuuluu mielestänne hyvitysvelvollisuuden piiriin ts. minkäläisten aineistojen kopiointi ja minkäläistä tekniikkaa käyttäen?

- analoginen – analoginen, esim. painetun aineiston valokopiointi
- analoginen – digitaalinen, esim. painetun aineiston skannaus
- digitaalinen-analoginen, esim. sähköisesti tallennetun aineiston tulostaminen paperille
- digitaalinen – digitaalinen, esim. tietoverkossa olevan aineiston tallentaminen puhelimen muistikortille tai pilvipalveluun

Hyvityksen toteuttamistapa

Suomessa hyvitys maksetaan tällä hetkellä valtion budjettivaroista, jäljempänä ns. **budjettirahoitusmalli**. Tätä ennen hyvitysmaksua perittiin yksityiseen käyttöön merkittävässä määrin käytettävien laitteiden maahantuojilta ja valmistajilta, jotka ovat myynnin yhteydessä perineet hyvitysmaksun sellaisilta laitteiden ostajilta, jotka valmistavat teoksista kopioita yksityiseen käyttöön (yksityishenkilöt), jäljempänä **tallennusalustamalli**. Jälleenmyyjät olivat toissijaisessa vastuussa maksun suorittamisesta.

Unionin tuomioistuin on antanut useita ratkaisuja, jotka koskevat hyvitystä ja sen järjestämistä. Ratkaisujen mukaan sopiva hyvitys on laskettava yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta suojattujen teosten tekijöille aiheutuvan vahingon perusteella ja vastuu vahingon korvaamisesta tulee olla sillä yksityishenkilöllä, joka kopioi teoksia yksityiseen käyttöönsä. Esimerkiksi ratkaisussa Padawan, C-467/08 (tuomio 21.10.2010) tuomioistuin katsoi, että direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 2 kohdan b alakohta on tulkittava siten, että "oikeudenmukainen tasapaino" asianomaisten kesken edellyttää, että sopiva hyvitys on laskettava yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta suojattujen teosten tekijöille aiheutuvan vahingon perusteella. Tämän "oikeudenmukaisen tasapainon" mukaista on säätää, että henkilöt, joilla on hallinnassaan digitaaliseen kappaleen valmistamiseen tarkoitettuja koneita, laitteita ja tarvikkeita ja jotka antavat tällä perusteella oikeudellisesti tai tosiasiallisesti näitä laitteita yksityishenkilöiden käyttöön tai suorittavat heille kappaleenvalmistamispalvelun, ovat velvollisia rahoittamaan sopivan hyvityksen, koska näillä henkilöillä on mahdollisuus vyöryttää tästä rahoittamisesta aiheutunut todellinen kustannus yksityisten käyttäjien maksettavaksi, jos käytännön vaikeudet tällaista järjestelmää edellyttävät (esim. Austro-Mechana, C-433/20). Kun vastuun korvauksen maksamisesta tulee olla ainakin viime kädessä kopioita yksityiseen käyttöönsä valmistavilla yksityishenkilöillä, hyvitykseen käytettävät varat on kerättävä näiltä. Tuomioistuin on katsonut, että direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan ei voida katsoa olevan esteenä sille, että hyvitys maksetaan valtion talousarviosta edellyttäen, että hyvityksen rahoittamiseen ei osallistu muut henkilöt kuin ne yksityishenkilöt, jotka voivat valmistaa kappaleita yksityiseen käyttöön (ks. EGEDA, C-470/14 (tuomio 9.6.2016)).

Yhtenä vaihtoehtona hyvityksen järjestämiseksi on aiemmin esitetty erillistä rahastomallia (Arne Wessberg, [Hyvitysmaksujärjestelmän vaihtoehtoinen järjestely - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#), Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:21). Ehdotetun mallin, jäljempänä **rahastomalli**, mukaan hyvitysmaksu olisi irrotettu laitesidonnaisuudesta ja hyvitysmaksujärjestelmän toteuttaminen kytketty silloisesta televisio- ja radorahastosta muodostettavaan valtion tulo- ja menoarvion ulkopuoliseen valtion viestintärahaan, johon olisi ohjattavissa Yleisradion käyttöön osoitettavien tv-maksujen lisäksi muun ohella laajakaistamaksusta saatavat tulot. Muodostettavasta viestintärahaan varattaisiin määräraha tekijänoikeudellisia hyvityksiä varten. Määräraha perustuisi viestintärahaan käyttösuunnitelmaan, joka perustuisi opetus- ja kulttuuriministeriön valmisteluun.

Markus Leikola ehdotti ratkaisumallina yksityisen kopioinnin hyvitysmaksulle ns. kolmipistemallia, jossa maksupohjaa laajennettaisiin laitteista ja tallennusalustoista myös pilvisisältö- ja tallennuspalveluihin sekä kuluttajamaksullisiin, suojaamattomiin sisältötuotteisiin ja -palveluihin (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:11, [tr11.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)). Leikola ehdotti uusina tuotteina ja palveluina hyvitysmaksun piiriin tulevana mm. tietokoneita, tabletteja, tulostimia, maksullisia pilvipalveluita, maksullisia verkkosisältöpalveluja, osaa maksu-tv-kanavista, osaa äänikirjoista sekä ääni- ja videotallenteita, mutta jätti avoimeksi matkapuhelinten, paperikirjojen ja paperilehtien kohtelun.

Kysymys 3: Jos hyvitys toteutetaan tallennusalustamallilla, niin mitkä laitteet, tallennusalustat ja palvelut tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin (esim. älypuhelin, tietokone, monitoimilaite, tallentava digisovitin, ulkoinen kiintolevy, muistitikku, ulkoinen tallennuspalvelu, tallennettava CD tai DVD, MP3-soitin)?

Tulisiko maksun koskea kaikkia laitteita, tallennusalustoja tai palveluita vai voitaisiinko jotain niistä sulkea maksun ulkopuolelle yleisesti tai joissain tapauksissa? Millä perusteella (ks. jäljempänä maksun suuruuteen vaikuttavista tekijöistä)?

Kysymys 4: Olisiko tallennusalustamallin sijasta tai ohessa mahdollista periä hyvitysmaksua niiltä yksityishenkilöiltä, joilla on Suomessa laajakaista tai mobiililaajakaista (jäljempänä nettiliittymämalli), koska internetin kautta puhelimeen, tabletille, tietokoneeseen ja pilvipalveluun tehtävä kopiointi edellyttää jonkinlaista liittymää?

Onko nettiliittymämallilla mahdollista kerätä hyvitysmaksua kattavasti niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöön? Jos ei, mainitse esimerkkejä pois jäävistä tilanteista.

Kysymys 5: Miten varojen kerääminen tulisi järjestää muissa kuin tallennusalustamallissa tai nettiliittymämallissa niin, että varat voitaisiin viime kädessä kerätä vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöönsä?

Maksun kerääminen ja maksun kohdentuminen

Kysymys 6: Tulisiko maksuvelvollisuus tallennusalustamallissa kohdentaa kaikkiin laitteiden ja tallennusalustojen valmistajiin, maahantuojaan sekä toissijaisesti jälleenmyyjäisiin sekä palveluiden tarjoajiin, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjää voi olla yksityishenkilö?

Kysymys 7: Kenen tulisi nettiliittymämallissa olla ensisijaisesti maksuvelvollinen ja periä maksua liittymien haltijoilta? Tulisiko maksua periä kaikista yksityishenkilöiden nettiliittymistä vai tulisiko maksun perimiseen tehdä rajauksia nettiliittymän nopeuden tai liittymän haltijan iän perusteella?

Jos tällaista maksua perittäisiin, tulisiko sitä periä vuosittain vai jollakin muulla aikavälillä?

Kysymys 8: Jos hyvitys maksettaisiin budjettivaroista tai erillisestä rahastosta, minkä tahon tulisi huolehtia maksun keräämisestä?

Maksun määräytyminen ja maksun suuruuteen vaikuttavat tekijät

Unionin tuomioistuin on hyväksynyt lähtökohdaksi laitteen tallennuskapasiteettiin perustuvan hyvitysmaksun. Asiassa Padawan, C-467/08, tuomioistuin on todennut, että kun kyseiset laitteet on annettu yksityishenkilöiden käyttöön yksityiskäyttöä varten, ei ole välttämätöntä näyttää toteen, että he ovat siten todella aiheuttaneet vahinkoa suojatun teoksen tekijälle. Näiden luonnollisten henkilöiden voidaan näet oikeutetusti olettaa käyttävän täysin hyväkseen sitä, että he saavat laitteet käyttöönsä, eli heidän oletetaan käyttävän kaikkia kyseisiin laitteisiin liittyviä toimintoja, mukaan lukien kappaleen valmistaminen. Näin ollen näiden laitteiden tai koneiden pelkkä kappaleenvalmistamiskapasiteetti riittää oikeuttamaan yksityistä kopiointia koskevan maksun perimisen, mikäli kyseiset koneet tai laitteet on annettu luonnollisten henkilöiden yksityiseen käyttöön. Siinä ei mainita käyttökelpoisena perusteena sopivan hyvityksen tason määrittämistä varten pelkästään ”haittaa” sellaisenaan vaan myös ”mahdollisesti aiheutuva” haitta. (Ks. tuomion kohdat 53–57.).

Tuomioistuin on kuitenkin myöhemmin todennut, että monien toimintojen mahdollisuus ja kappaleen valmistustoiminnon toissijaisuus voivat vaikuttaa sopivan hyvityksen määrään. Viranomaisten on vahvistettava hyvityksen määrä siten, että ne ottavat huomioon sen, kuinka suuri yksityiseen käyttöön tarkoitettujen teoskappaleiden suhteellinen valmistuskapasiteetti alustalla on. Jos alustan käyttäjät kokonaisuutena eivät juurikaan käytä mainittua toimintoa, on mahdollista, että oikeudenhaltijalle syntyvä vahinko on vähäinen, eikä velvoitetta sopivan hyvityksen maksamiseen synny (ks. esim. Copydan Båndkopi, C-463/12, tuomio 5.3.2015, 18–28 kohdat). Ratkaisussa on myös käyty läpi edellytyksiä, joilla eri ryhmiin kuuluvia alustoja ja komponentteja voidaan kohdella eri tavoin.

Asiassa Copydan Båndkopi (68–72 kohdat) on myös todettu, että teknisten toimenpiteiden käyttöönotolla ei ole vaikutusta velvollisuuteen maksaa sopivaa hyvitystä, joka perustuu poikkeukseen kappaleenvalmistusoikeudesta, mainituilla laitteilla yksityiseen käyttöön valmistettavien kappaleiden vuoksi. Kyseisten toimenpiteiden käyttöönotto saattaa kuitenkin vaikuttaa mainitun hyvityksen konkreettiseen määrään.

Asiassa Austro-Mechana, C-433/20, tuomio 24.3.2020, on katsottu, että tietyin edellytyksin jäsenvaltio voi jättää perimättä hyvitysmaksua ulkomaisesta pilvipalvelusta edellyttäen, että tekijät saavat sopivan hyvityksen palveluun kytketyistä laitteista ja välineistä, jotka ovat välttämätön osa käytettäessä pilvessä olevaa tallennuspalvelua.

Kysymys 9: Tulisiko maksun tason lähtökohtaisesti määräytyä tallennuskapasiteetin perusteella vai jollain muulla perusteella vai näiden yhdistelmänä?

Jos katsotte, että tallennuskapasiteetin sijasta tai ohessa olisi sovellettava muita määräytymisperusteita, niin mitä nämä perusteet olisivat ja millä perusteella niitä tulisi soveltaa?

Kysymys 10: Millä tavalla laitteiden monikäyttöisyyden ja tallennuslaitteiden ja tallentamiseen käytettävien välineiden rajan hämärtyminen tulisi ottaa huomioon hyvitysmaksullisia laitteita ja alustoja sekä palveluita määriteltäessä ja / tai maksun suuruutta määrättäessä?

Kysymys 11: Millä tavalla teknisten toimenpiteiden käyttäminen tulisi ottaa huomioon?

Kysymys 12: Millä tavalla maksun suuruuden tulisi määräytyä nettiliittymämallissa?

Viitaten edellä mainittuun unionin tuomioistuimen ratkaisuun Copydan Båndkopi C-463/12 niin siinä on todettu, että hyvitysmaksua ei tarvitse maksaa, jos yksityisestä kopiointista aiheutuva vahinko on vähäinen. Edelleen siinä on todettu, että jäsenvaltioilla on toimivalta vahvistaa mainitunlaisen vahingon kynnyksarvo.

Kysymys 13: Missä tilanteissa haitan voitaisiin katsoa vahingon olevan vähäinen ja millä perusteella? Olisiko määriteltävä tällaisen vahingon kynnyksarvo, ja jos olisi, niin mikä se voisi olla?

Maksun suuruus ja päätös maksun suuruudesta

Ennen kuin hyvitystä ryhdyttiin maksamaan valtion budjettivaroista, silloin voimassa olleen tekijänoikeuslain 26 a §:n 3 momentin (663/2008) mukaisesti valtioneuvoston asetuksella säädettiin liikenne- ja viestintäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön annettua asiasta lausuntonsa, mitkä laitteet kuuluivat 1 momentissa tarkoitetun maksun piiriin ja mikä on maksun suuruus. Ennen asetuksen antamista opetusministeriö neuvotteli 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuojia sekä tekijöitä edustavien järjestöjen ja kuluttajaviranomaisten kanssa.

Maksu tuli vahvistaa suuruudeltaan sellaiseksi, että sitä voitiin pitää sopivana hyvityksenä teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Laitekohtaiselle kokonaismäärälle tuli vahvistaa yläraja, jota maksu ei saanut ylittää. Maksun suuruutta vahvistettaessa tuli ottaa huomioon saatavilla oleva tutkimustieto yksityisen kappaleen valmistamisen yleisyydestä sekä se, missä määrin yksityisen kappaleen valmistamisen estäviä teknisiä toimenpiteitä oli käytetty yleisön saataviin saatettujen teosten suojana. Laitetyypeittäin tuli lisäksi ottaa huomioon se, missä määrin laitetta oli mahdollista käyttää kappaleiden valmistamiseen teknisillä toimenpiteillä suojatuista ja suojaamattomista teoksista.

Voimassa olevan tekijänoikeuslain 26 a §:n 1 momentin mukaan hyvitys maksetaan valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta, jonka tulee olla määrältään sellainen, että sitä voidaan pitää kohtuullisena hyvityksenä teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Pykälän 2 momentin mukaan yksityistä kappaleen valmistamista ja sen yleisyyttä tutkitaan hyvityksen oikean mitoituksen määrittämiseksi. Tutkimuksen tekee opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymä puolueeton tutkimuslaitos. Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvosto asettaa opetus- ja kulttuuriministeriön esityksestä neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on toimia neuvoo-antavana asiantuntijaelimenä yksityistä kappaleen valmistamista koskevassa tutkimuksessa. Neuvottelukunnan toimikausi on neljä vuotta.

Kysymys 14: Millä tavalla päätöksenteko hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi järjestää? Millä tavalla hyvitysmaksun suuruudesta tulisi päättää? Tulisiko yksityisen kopioinnin kokonaismäärää tarkastella nykyisenkaltaisilla yksityistä kopiointia koskevilla tutkimuksilla?

Kysymys 15: Mikäli hyvitysmaksu tulisi mielestänne toteuttaa esimerkiksi erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla, niin millä perusteella ja minkälaisella päätöksentekomekanismilla hyvitysmaksun määrästä tulisi päättää?

Kysymys 16: Onko Suomen hyvitysmaksutaso kokonaisuutena (vuonna 2024: 11 miljoonaa euroa, vuonna 2025: 5,5 miljoonaa euroa) oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon?

Hyvitysmaksukustannuksen henkilöllinen kohdentuminen

Hyvitysmaksuvelvollisuus perustuu lain perusteella sallittuun yksityiseen kopiointiin. Maksua ei saa periä muilta tahoilta. Edellä mainitussa Euroopan unionin Copydan Båndkopi, C-463/12 ratkaisussa on todettu, että tietoyhteiskuntadirektiivin sääntely ei ole esteenä sille, että matkapuhelinten muistikortteja elinkeinonharjoittajille myyvät valmistajat ja maahantuojat velvoitetaan maksamaan maksua, jonka tarkoituksena on rahoittaa --- sopiva hyvitys, kun tiedetään, että mainittujen tahojen on tarkoitus myydä kyseiset muistikortit edelleen, mutta ei tiedetä, ovatko mainittujen muistikorttien lopulliset ostajat yksityishenkilöitä vai yrityksiä, jos mainitunlaisen järjestelmän käyttö on perusteltua käytännön vaikeuksien vuoksi ja maksuvelvollisilla on mahdollisuus saada suoritettut maksut palautettua niin, ettei palautuksen toteuttamistapa tee suoritettujen maksujen takaisin saamisesta suhteettoman vaikeaa.

Kysymys 17: Miten mahdollinen vapautus hyvitysmaksusta tai maksetun hyvitysmaksun palautus olisi järjestettävä, jotta vapautuksen tai palautuksen saaminen olisi tosiasiallisesti mahdollista, eikä kohtuuttoman vaikeaa?

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa voidaan soveltaa myös kappaleisiin, jotka yksityishenkilö on valmistanut kolmannelle kuuluvan laitteen avulla (ks. esim. Austro-Mechana, C-433/20, tuomio 24.3.2022, ja siinä viitatu oikeustapaukset). Monilla työntekijöillä on työsuhteessa verollinen vapaa puhelinetu, jolloin he saavat käyttää puhelimia myös henkilökohtaiseen käyttöönsä.

Kysymys 18: Tulisiko työnantajan työntekijän käyttöön hankkimien / vuokraamien älypuhelimien, joiden haltijana on luonnollinen henkilö, kuulua hyvitysmaksun piiriin, ja millä tavalla maksun keräämisen tällaisten puhelimien osalta tulisi tapahtua? Miten työntekijöiden käytössä oleviin kannettaviin tietokoneisiin tulisi suhtautua?

Hyvitysmaksun alueellinen kohdentuminen

Unionin oikeuskäytännön mukaan voidaan olettaa, että korvausta edellyttävää vahinkoa aiheutuu sen jäsenvaltion alueella, jolla kyseiset loppukäyttäjät asuvat ja kyseisen jäsenvaltion on alueellisen toimivaltansa mukaisesti varmistettava sopivan hyvityksen tosiasiallinen periminen kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden haltijoille mainitun valtion alueella aiheutuneen vahingon korvaamiseksi. Kyseiseen velvollisuuteen ei ole vaikutusta sillä, että etäsopimusten tapauksessa elinkeinonharjoittajana toimiva myyjä, joka antaa kyseisen jäsenvaltion alueella asuvien ostajien käyttöön loppukäyttäjänä kappaleen valmistamiseen tarkoitettuja koneita, laitteita ja tarvikkeita, on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon. Siltä osin kuin asiassa oli tuotu esiin mahdollisuus periä maksua loppukäyttäjien ulkomailta maahantuomien välineiden osalta tuomioistuimien on todennut, että jäsenvaltion on pyrittävä omaksumaan kansallisesta oikeudesta mainitun tietyn tuloksen saavuttamista koskevan velvollisuuden mukaisesti sellainen tulkinta, jolla taataan hyvityksen periminen myyjältä, joka osallistuu kyseisten välineiden maahantuontiin antamalla ne loppukäyttäjien käyttöön. (Ks. esim. C-462/09, Stichting de Thuiskopie, tuomio 16.6.2011, tuomion 33–40 kohdat.) Hyvitystä tulisi siten pyrkiä perimään Suomessa tapahtuvasta yksityisestä kopiointista riippumatta siitä, onko luonnollinen henkilö ostanut tallennukseen käytettävän laitteen ulkomailta, esimerkiksi verkkokaupasta. Vastaava tavoite koskee ulkomailta käsin tallentamiseen tarjottavia pilvipalveluita (ks. kuitenkin edellä ennen kysymystä 9 tapaus Austro-Mechana).

Kysymys 19: Onko hyvitysmaksun kerääminen mahdollista, jos yksityishenkilö ostaa tallennuslaitteen tai -alustan ulkomaisesta verkkokaupasta? Entä silloin, jos yksityishenkilö hankkii tallennuspalvelun (pilvipalvelu) ulkomailta?

Miten tällaista toimintaa voidaan valvoa? Mikäli tätä ei voida valvoa, olisiko tarkoituksenmukaisempaa kerätä hyvitysmaksua tallennuslaitteiden sijasta tai ohessa sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, joilla on laajakaistaliittymä Suomessa?

Maksuvelvollisen tilitysvelvollisuus

Kysymys 20: Jos hyvitysmaksuvelvollisuus koskisi tallennuslaitteiden ja -alustojen valmistajia, maahantuojia, myyjiä ja tallennuspalveluiden tarjoajia, niin miten maksu- ja tilitysvelvollisuus oikeudenhaltijoille olisi järjestettävissä niin, että sen aiheuttama kustannusrasitus ja hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman pieni?

Jos katsotte, että maksu olisi kerättävissä keskitetyimmällä tavalla, niin miltä taholta ja miten maksun kerääminen ja tilitysvelvollisuus hoidettaisiin?

Hyvitystä tulee maksaa niille oikeudenhaltijoille, joiden teoksia saa vapaasti kopioida yksityiseen käyttöön. Tämän vuoksi lähtökohtana voidaan pitää, että hyvitysmaksuvelvolliset tilittävät varat yhdelle tai useammalle tekijänoikeuden yhteishallinto-organisaatiolle.

Kysymys 21: Onko maksu- ja tilitysvelvollisuuden kannalta merkitystä, tapahtuuko tilitys yhdelle vai useammalle oikeudenhaltijoita edustavalle taholle?

Maksun keräävä taho ja maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille

Tekijänoikeuslain 26 b §:n 1 momentin mukaan hyvitys maksetaan opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain hyväksymän hyvitysvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti suorana hyvityksenä teosten tekijöille ja välillisenä hyvityksenä tekijöille heidän yhteisiin tarkoituksiinsa. Unionin tuomioistuin on todennut asiassa C-521/11, Amazon.com International Sales ym., tuomio 11.7.2013 katsonut, että hyvityksen rahoittamiseen tarkoitettua yksityistä kopiointia koskevaa maksua ei voida sulkea pois sen vuoksi, että puolta mainitun hyvityksen tai maksun nojalla saaduista tuotoista ei makseta suoraan kyseiseen hyvitykseen oikeutetuille vaan se maksetaan kyseisten oikeudenhaltijoiden hyväksi perustetuille sosiaali- ja kulttuurialan laitoksille, kunhan kyseiset sosiaali- ja kulttuurialan laitokset todella hyödyttävät mainittuja oikeudenhaltijoita eivätkä kyseisten laitosten toimintatavat ole syrjiviä.

Suomessakin osa korvauksista on maksettu välillisinä korvauksina tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän käyttösuunnitelman mukaisesti.

Kysymys 22: Onko näkemyksenne mukaan tältä osin tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin?

Olisiko riittävää, jos laissa olisi säännökset yleisistä varojen tilitystä ja käyttöä koskevista perusteista, joita noudattaen hyvitysmaksuvarat keräävä ja/tai tilittävä taho (tai tahot) voisi päättää jakosuhteesta yksilöllisten tilitysten ja tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen välillä sekä tilitysperusteista ja varojen jakamisesta?

Millä tavalla maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille tulisi järjestää niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa ja kuluja?

Kysymys 23: Millä tavalla tulisi määritellä varojen jakautuminen eri aloja edustaville oikeudenhaltijaryhmille?

Järjestön valvonta

Tekijänoikeuslain 26 b §:n 3 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö valvoo, että hyvityksen käytössä ja edelleen tilittämisessä noudatetaan käyttösuunnitelmaa. Ministeriöllä on oikeus saada järjestöltä tarpeelliset tiedot valvontaa varten.

Kysymys 24: Onko näkemyksenne mukaan järjestön valvonnan osalta tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin? Jos on, niin mitä muutoksia ja millä perusteella?

Yhteenveto

OHJE: Valitse yksi vaihtoehto.

Kysymys 25: Minkä järjestelmän tai järjestelmien yhdistelmän pohjalta (mahdollisine muokkauksineen) hyvitys tulisi ensisijaisesti järjestää tarvittavine muutoksineen:

- tekijänoikeuslaissa ennen vuotta 2015 noudatetun tallennus- ja levitysmallin pohjalta,
- nykyisin voimassaolevan budjettimallin pohjalta,
- Leikolan ns. kolmipistemallin pohjalta,
- Wessbergin rahastomallin pohjalta,
- nettiliittymämallin pohjalta vai
- kokonaan jonkun muun mallin pohjalta? (vastaukseen mallin nimi tai viittaus aiemmissa vastauksissa esitettyyn)

Kysymys 26: Onko olemassa jotain olennaisia näkökohtia, joita ei ole kysytty, mutta jotka katsotte tarpeelliseksi tuoda esiin?

Waldén Jorma
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lehtonen Aura
Opetus- ja kulttuuriministeriö